

สารบัญ

เนื้อเรื่อง

บทที่ 1 พระรัตนตรัย	1
1.1 บททั่วไป	1
ความหมายของคำว่าไตรสรณคมน์	4
1.2 พระพุทธรูป	6
พระราชสมภพ	6
เสด็จออกผนวช	7
แสวงหาสัจธรรม	7
ตรัสรู้	8
พุทธคุณ 9 ประการ	9
1.3 พระธรรมรัตน	15
1.4 พระสังฆรัตน	17
การอุปสมบทเป็นสงฆ์ 3 วิธี	18
ประเภทของพระสงฆ์	22
คุณสมบัติของพระสงฆ์	24
สรูปบทที่ 1	25
ตัวอย่างคำถามบทที่ 1	28
บทที่ 2 หลักพุทธศาสนาว่าด้วยจริยธรรม	29
2.1 บททั่วไป	29
2.2 ศีลสำหรับผู้ครองเรือน	31
ศีล 5	31
ศีล 8	33
กุศลกรรมมถ 10	34
วิรัติ 3 ประการ	35
จุดมุ่งหมายของศีล 3 ประเภท	35

เนื้อเรื่อง

2.3 ศิลสำหรับบรรพชิต	37
ศีลที่เป็นอาทิพรหมจริยกาสิกขา	37
ศีลที่เป็นอภิสมาจาริกกาสิกขา	39
วิสุทธิศีล 4	39
ศีลของสามเณร	40
2.4 ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน	42
อบายมุข 4	43
ทิฏฐธัมมิกประโยชน์ 4	43
สัมปราชิกประโยชน์ 4	43
มิตรเทียม 4 จำพวก	43
มิตรแท้ 4 จำพวก	44
สังคหวัตถุ 4	46
ตระกูลมั่งคั่งอยู่ยาวนานไม่ได้เพราะสาเหตุ 4 ประการ	46
สรวาสธรรม 4	46
การใช้ทรัพย์ของบัณฑิต 5 ประการ	47
การค้าขายไม่ชอบธรรม 5 ประการ	47
สมบัติของอุบาสก 5 ประการ	48
ธรรมที่ควรศึกษาคำนั่งทุกวัน 5 ประการ	48
ทิต 6	49
อบายมุข 6	52
การระ 6	55
สรวาณียธรรม 6	55
ธรรมหมวด 7	56
โลกธรรม 8	57
ข้อวินิจฉัยคำสอนของพระพุทธเจ้า	58
ธรรมหมวด 9	58
ธรรมหมวด 10	59

เนื้อเรื่อง

สรุปบทที่ 2	61
ตัวอย่างคำถามบทที่ 2	64
บทที่ 3 หลักพุทธศาสนาว่าด้วยการทำสมาธิ	65
3.1 บททั่วไป	65
3.2 วิธีการทำสมาธิ	66
ประเภทของกัมมัฏฐาน	66
อารมณ์ของสมถกัมมัฏฐาน	67
อารมณ์ของวิปัสสนากัมมัฏฐาน	69
จริตของผู้ทำกัมมัฏฐาน	70
ผลได้ของสมถกัมมัฏฐาน	72
3.3 สมาธิหรือกัมมัฏฐานที่ผู้ครองเรือนควรปฏิบัติ	74
พุทธานุสสติ	76
ธัมมานุสสติ	77
สังฆานุสสติ	78
อานาปานสติ	78
มรณานุสสติ	79
พรหมวิหาร	80
3.4 หลักธรรมที่สนับสนุนการทำสมาธิ	83
สติปัฏฐาน 4	84
สัมมัปปธาน 4	85
อิทธิบาท 4	86
อินทรีย์ 5	86
พละ 5	87
โพชฌงค์ 7	87
มรรคมีองค์ 8	88
สรุปบทที่ 3	91
ตัวอย่างคำถามบทที่ 3	93

เนื้อเรื่อง

บทที่ 4 หลักพุทธศาสนาว่าด้วยปัญญา	95
4.1 บททั่วไป	95
4.2 อริยสัจ	96
4.3 ขันธ์ 5	103
4.4 อายตนะ 12	107
4.5 ราดู 18	108
4.6 อินทรีย์ 22	109
4.7 ปฏิจสมุปบาท	110
สรุปบทที่ 4	121
ตัวอย่างคำถามบทที่ 4	124
บทที่ 5 กฎแห่งกรรม	125
5.1 บททั่วไป	125
5.2 หมวดที่ว่าด้วยการทำหน้าที่	125
ชนกกรรม	126
อุบัติตัมภกกรรม	127
อุปปีฬกกรรม	134
อุปฆาตกรรม	136
5.3 กรรมที่จัดตามแรงหนักเบา	137
ครุกรรม	137
อาสันนกรรม	138
อาจิตณกรรม	140
กตัตตากรรม	141
5.4 กรรมที่จัดตามเวลาให้ผล	142
ทิฏฐธัมมเวทนียกรรม	142
อุปปีชชเวทนียกรรม	144
อปราปรีเวทนียกรรม	144

เนื้อเรื่อง

อโศกกรรม

146

สรุปบทที่ 5

149

ตัวอย่างคำถามประจำบทที่ 5

150

บรรณานุกรม

151

สารบัญ

บทที่ 6

มงคลสูตร	167
บ่อเกิดแห่งมงคลสูตร	167

มงคลข้อที่ 1

การไม่คบคนพาล	168
ลักษณะของคนพาลเป็นเช่นไร ?	169
มูลเหตุแห่งการไม่คบคนพาล	170
การไม่คบคนพาลเป็นมงคลอย่างไร ?	171

มงคลข้อที่ 2

การคบบัณฑิต	172
บัณฑิตเป็นคนเช่นไร ?	172
ลักษณะของบัณฑิตเป็นคนเช่นไร	172
มูลเหตุแห่งการคบบัณฑิต	174
วิธีคบบัณฑิตทำอย่างไร ?	174
ผลของการคบบัณฑิตเป็นอย่างไร	175

มงคลข้อที่ 3

การบูชาคืออะไร	182
บุคคลเช่นไรจึงควรบูชา	182
ลักษณะของการบูชาเป็นอย่างไร	188
ประเภทของการบูชา	184

	มงคลชัยที่ 4	
การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม		185
ลักษณะของถิ่นที่เหมาะสมเป็นเช่นไร		185
	มงคลชัยที่ 5	
ความฉ้อโกงได้ทำไว้ก่อน		187
	มงคลชัยที่ 6	
การตั้งคนไว้ชอย		192
วิธีตั้งคนไว้ชอยทำอย่างไร		192
	มงคลชัยที่ 7	
ความทงแม่เรียน		195
การศึกษาชั้นปฏิบัติมีอยู่ 3 ชั้น		
1) การศึกษาชั้นปริยัติ		196
2) การศึกษาชั้นปฏิบัติ		196
3) การศึกษาชั้นปฏิเวธ		196
	มงคลชัยที่ 8	
การมีศิลปะ		201
ศิลปะ คืออะไร		201
ศิลปะของบรรพชิต		202
ศิลปะของคฤหัสถ์		202
	มงคลชัยที่ 9	
วินัยที่ศึกษาดี		204
วินัยของชาติ		204
วินัยของศาสนา		206
วินัยของคฤหัสถ์		206
วินัยของบรรพชิต		206
ความสำคัญของวินัย		206

มงคลชัยที่ 10

วาทะสุภาษิต	208
โทษของวิหิงสา	209

บทที่ 7

(มงคลสูตรต่อ)

มงคลชัยที่ 11

การบำรุงบิดามารดา	213
พ่อแม่ทั้งสองใครเป็นผู้มีบุญคุณมากกว่ากัน	214
พ่อแม่เป็นพรหมของลูก	214
การตอบแทนบุญคุณพ่อแม่	215

มงคลชัยที่ 12

การสงเคราะห์บุตร	219

มงคลชัยที่ 13

การสงเคราะห์ภรรยา	221
ประเภทของสามีภรรยา	221
การสงเคราะห์ภรรยา	223

มงคลชัยที่ 14

การทำงานไม่ตั้งค้ำ	224
ลักษณะของงานที่ตั้งค้ำ	225

มงคลชัยที่ 15

การให้ทาน	232
ลักษณะของทานการให้ปัน	232
ทานสมบัติ	234

มงคลชัยที่ 16

การประพฤติธรรม	239

การประพฤติธรรมทำอย่างไร	240
มงคลข้อที่ 17	
การสงเคราะห์ญาติ	242
ญาติ คือใคร ?	242
มงคลข้อที่ 18	
การทำงานไม่มีโทษ	244
อะไรคือ การงานไม่มีโทษ	244
มงคลข้อที่ 19	
การงดเว้นจากบาป	246
ลักษณะของการงดเว้น (วิธี) 3	247
1) สัมปตวิธี	247
2) สมาทานวิธี	248
3) สมุจเฉทวิธี	248
มงคลข้อที่ 20	
การสำรวจจากการดื่มน้ำเมา	249
คำว่า ปานะ และสติญณะ	249
องค์ของสุราปานะ	250
โทษของการดื่มสุรา	250
อันตรายของการสำรวจจากการดื่มน้ำเมา	251

บทที่ 8

(มงคลสูตร ต่อ)

มงคลข้อที่ 21

ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย	253
ลักษณะของความไม่ประมาท	253
คนผู้ไม่ประมาท คือ คนเช่นไร ?	254

มงคลข้อที่ 22

ความเคารพ	256
ความหมายของความเคารพ	256
ลักษณะของความเคารพ	256
บุคคลเช่นไรควรเคารพ	257
วัตถุเช่นไรควรเคารพ	257
ระเบียบการแสดงความเคารพ	257

มงคลข้อที่ 23

ความอ่อนน้อม	259
ความอ่อนน้อมมีลักษณะ 3	259
1) กิริยาอ่อนน้อม	259
2) จาจาอ่อนหวาน	259
3) ใจอ่อนโยน	259

มงคลข้อที่ 24

ความสันโดษ	260
ประเภทของความสันโดษ 3	260
1) พอใจตามที่ได้	260
2) พอใจตามกำลัง	260
3) พอใจตามสมควร	260

มงคลข้อที่ 25

ความกตัญญู	262
ลักษณะของคนกตัญญู	262
ความกตัญญูมีลักษณะที่ควรศึกษา 3 ประเด็น	
1) กตัญญูต่อบุคคล	263
2) กตัญญูต่อสัตว์	263
3) กตัญญูต่อสิ่งไม่มีวิญญาณ	263

มงคลชัยที่ 26

การพึงธรรมตามกาล	267
ธรรมเช่นไร ควรพึง	268
เวลาเช่นไร ควรพึงธรรม	268

มงคลชัยที่ 27

ความอดทน	269
ประเภทของขันติ 3 ประการ	
1) ดูกติขันธ์	269
2) วิตติขันติ	269
3) อธิวาสนขันติ	269

มงคลชัยที่ 28

ความเป็นคนว่าง่าย	275
ประเภทของคนว่าง่าย	275
วิธีปฏิบัติให้เป็นคนว่าง่าย	276

มงคลชัยที่ 29

การเห็นสมณะ	278
บุคคลเช่นไรเรียกว่าสมณะ	278
ลักษณะของคนสงบ	278
การพบเห็นสมณะจะได้อะไร	279

มงคลชัยที่ 30

การสันทนาธรรมตามกาล	280
วิธีสันทนาธรรม	281
ผลของการสันทนาธรรม	282

มงคลชัยที่ 31

การบำเพ็ญ ฌะ	282

ตะขะคืออะไร ?	282
วิธีบำเพ็ญ ตะขะ	283
มงคลข้อที่ 32	
พรหมจรรย์ - ความประพฤติที่ประเสริฐ	285
พรหมจรรย์ 10 ประการ	285
พรหมจรรย์ชั้น ต่ำ กลาง และสูง	286
มงคลข้อที่ 33	
การเห็นอริยสัจ	287
การค้นพบอริยสัจ	287
ผู้ค้นพบอริยสัจ	287
การเห็นอริยสัจ ได้แก่การเห็นอย่างไร ?	288
มงคลข้อที่ 34	
การทำพระนิพพานให้แจ้ง	291
วิธีทำพระนิพพานให้แจ้งทำอย่างไร	291
มงคลข้อที่ 35	
จิตไม่หวั่นไหว	292
เหตุทำให้จิตไม่หวั่นไหว	292
มงคลข้อที่ 36	
จิตไม่เศร้าโศก	295
จิตไม่เศร้าโศก ได้แก่จิตเช่นไร ?	295
อะไร ทำให้จิตเศร้าโศก	295
มงคลข้อที่ 37	
จิตหมกมุ่น	297
จิตหมกมุ่น ได้แก่จิตเช่นไร ?	297
PY 210	165

จิตเกษม	298
จิตเกษม ได้แก่จิตเช่นไร	298
สรุปสาระสำคัญแห่งมงคลสูตร	298
บรรณานุกรม	303

หลักพุทธศาสนา

ภาค 1

พระรัตนตรัย - ศีล - สมาธิ - ปัญญา - กฏแห่งกรรม

เรียบเรียงโดย

รศ. ทวี ผลสมภพ

หลักพุทธศาสนา

ภาค 2

มงคลสูตร

เรียบเรียงโดย

รศ. ชัยวัฒน์ อัครพัฒน์